
Emberkereskedelem a bírői gyakorlatban

Pocsai Tamás*

Az emberkereskedelem globális probléma. Az emberkereskedelem alapját a prostitúció és a kényszermunka képezi, amely során a valójában kiszolgáltatott helyzetben lévő alanyok – potenciális sértettek - kizsákmányolása zajlik. A kizsákmányolt személyeknek nincsen más lehetőségük, nincsen más választásuk, kénytelenek magukat a potenciális elkövetők akaratának alávetni. Szállásuk, munkavégzésük körülményei, a velük való bánásmód legtöbb esetben embertelen. Ennek ellenére ragaszkodnak kizsákmányolóikhoz, nélkülük „dolgozni” sem tudnak.

Kulcsszavak: emberkereskedelem, prostitúció, kényszermunka, kizsákmányolás, kiszolgáltatott helyzet, szervezett bűnözés

Human trafficking in judicial custom

Human trafficking is a global problem. Human trafficking is based on prostitution and compulsory labour, which is the process of the defenceless individuals – potential injured person – of exploitation. Exploited individuals have no other opportunity, no other choice, they are forced to defer to the will of potential perpetrators. Their accomodation, circumstances of work, their treatment of them - most of instances - are inhuman. In spite of that fact, they are attached to their exploiters, they cannot „work” without them.

Keywords: human trafficking, prostitution, compulsory labour, exploitation, defenceless situation, organized delinquency

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.4.1259>

1. Alapvetés

magyarország Alaptörvénye III. Cikk (1) bekezdése értelmében „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”

A történelemben nem ismeretlen intézmény, fogalom az emberkereskedelem. Volt olyan időszak, amikor egy ember azért, mert a társadalom legalacsonyabb rétegéhez tartozott vagy éppen ilyen sorsra rendeltetett, áruba bocsátható volt. Lényegében piaci körülmények között pont annyi jelentőséget tulajdonítottak lényének, mint bármely árunak. Alku tárgyát képezte, megállapodást kötöttek rá, végül tulajdonost

* Törvényszékre kirendelt járásbírói bíró, Miskolci Törvényszék.

– gazdát – cserélt, úgy ahogyan ellenértéke is és betöltse azon szerepet, mint egy élettelen tárgy. Hasonlóan bántak is vele.

Az emberkereskedelem, mint jelenség korszakokon átível, azonban mindig mást jelentett, jelent. Nyilvánvalóan a jogi értelemben vett emberkereskedelem is más értelmet kapott.

Az emberkereskedelem törvényi tényállását teljességgel eltérő koncepcióra helyezte a 2013. július 01. napján hatályba lépett, A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, azaz az új Btk.

Nemzetközi szinten vizsgálat tárgyát és statisztikai adatok halmazát képezte, az egyes országokban hány eljárás indult minősített kerítés büntette és emberkereskedelem büntette miatt. Mondani sem kell, hogy Magyarország nem felelt meg az elvárásoknak és lényegében a vádhatóságok éltek is az eljárásjog adta azon lehetőséggel, miszerint módosították a járásbírók előtt minősített kerítés bűncselekménye miatt zajló vádiratok történeti tényállásait és annak folytán a jogi minősítést is, amely indítványok rendre a magasabb hatáskörű bíróság eljárását alapították. Nem is volt kérdés ezt követően, hogy a törvényszékek, mint elsőfokú bíróságok úttörő szerepet vállalnak ezen eljárások kimenetelében, figyelemmel arra is, hogy a magyar büntető igazságszolgáltatás hasonló feladattal még nem nagyon találkozott.¹

Utalni kell arra is, hogy időközben a jogalkotó tovább alakította az emberkereskedelem törvényi tényállását, nem mellőzve azon lényeges felsőbb bírósági – kúriai – gyakorlatot is, amely alapján korábban, kettő, külön tényállásban szabályozott bűncselekményből egy tényállást alkotson.²

„A sértettek valamennyien kiszolgáltatott, szorult élethelyzetben voltak, illetve függték a terheltektől. Egy részük azért, mert nem volt jövedelmük, illetve hajléktalanok voltak, mások pedig fizikailag is képtelenek voltak az önellátásra. A sértettek tisztában voltak azzal, hogy amennyiben nem tesznek eleget a terheltek elvárásainak, utcára kerülnek. Ezzel magyarázható, hogy fizikai korlátaikat túllépve, az időjárási viszontagságok ellenére is kint álltak, koldultak a terheltek javára.”³

Korábban több olyan ügy került a bíróságok elé, ahol lényegében „adásvétel” is képezte az emberkereskedelem tárgyát. A korábbi Btk. 175/B. § (2) bekezdés d) pontja minősített esetként szabályozta a fajtalanág vagy közösülés céljából elkövetett emberkereskedelmet, de a Btk. – figyelemmel a 192. § (8) bekezdésben foglaltakra – továbbra is emberkereskedelemként rendeli büntetni a passzív alany ilyen célzatú másnak megszerzését is.

Az 1978. évi IV. törvény (régii Btk.) az alábbiak szerint szabályozta a bűncselekmény törvényi tényállását:

„Emberkereskedelem”⁴

¹ A cikk szerzőjének volt szerencséje több ilyen ügyben is eljárnia a Miskolci Törvényszéken, azonban az ún. nagy ügy, mely monumentálisnak számít, még nem fejeződött be jogerősen a cikk megírásakor.

² 2013. június 30. napjáig Emberkereskedelem bűncselekményét ismerte a törvény, amely 2013. július 01. napjától Emberkereskedelem lett és külön tényállásban szabályozta a jogalkotó a Kényszermunka bűncselekményét, majd a jelenleg hatályos törvény Emberkereskedelem és kényszermunka elnevezésű tényállást ismer.

³ Kúria Bfv.II.600/2019/13. számú döntése

⁴ Az 1999. március 01. napjától hatályos szöveget a 1998. évi LXXXVII. törvény 43. §-a iktatta be.

175/B. § (1) Aki mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatásként átad, vagy átvesz, más személyért elcserél, úgyszintén, aki ennek érdekében toboroz, mást szállít, elszállásol, elrejt, másnak megszerez, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
 - b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
 - c) munkavégzés céljából,
 - d) fajtalanság vagy közösülés céljából,
 - e) emberi test tiltott felhasználása céljából,
 - f) bűnszövetségben vagy
 - g) üzletszerűen
- követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

- a) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, vagy

b) a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból

- 1. erőszakkal vagy fenyegetéssel,
- 2. megtévesztéssel,
- 3. a sértett sanyargatásával

követik el.

(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

a) a (2) bekezdés a)-b) pontjában, vagy a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott személy sérelmére, a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból, illetve a (3) bekezdés b) pontja 1-3. alpontjában meghatározott módon, vagy

b) tiltott pornográf felvétel készítése céljából

követik el.

(5) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére

a) a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból,

b) a (3) bekezdés b) pontja 1-3. alpontjában meghatározott módon, vagy

c) tiltott pornográf felvétel készítése céljából

követik el.

(6) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Ezzel szemben a 2013. július 01. napjától hatályos koncepció kettő, új és értelmezési nehézségeket is felvető tényállási elemet vezetett be. Az egyik ilyen elem a kizsákmányolás, míg a másik a kiszolgáltatott helyzet. A Btk. az alábbiak szerint szabályozza a bűncselekmény törvényi tényállását:

„Emberkereskedelem

192. § (1) Aki mást

a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, illetve

b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki mást kizsákmányolás céljából elad, megvásárol, elcserél, átad, átvesz, toboroz, szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az emberkereskedelmet

a) személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,

b) erőszakkal vagy fenyegetéssel,

c) megtévesztéssel,

d) a sértett sanyargatásával,

e) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonytal visszaélve,

f) emberi test tiltott felhasználása céljából,

g) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva,

h) bűnszövetségben vagy

i) üzletszerűen

követik el.

(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,

b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b)-i) pontjaiban foglaltak valamelyike szerint minősül, vagy

c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz.

(5) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,

b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,

c) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy

d) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.

(6) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha

a) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,

b) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy

c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem

töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.

(7) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) E § alkalmazásában kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés."

A 2020. július 01. napjától hatályos tényállás:

„Emberkereskedelem és kényszermunka

192. § (1) Aki mást

a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad, átvesz, vagy

b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt, vagy másnak megszerez, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására

a) megtévesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, vagy

b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít, büntetett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki mást a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt, büntetett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, büntetett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,

b) a sértett sanyargatásával,

c) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva, vagy

d) több ember sérelmére

követik el.

(6) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől húsz évig vagy életfogytig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére, vagy

b) életveszélyt vagy különösen súlyos hátrányt okozva

követik el.

(7) Aki emberkereskedelem és kényszermunkára irányuló előkészületet követ el, az

(1) bekezdésben meghatározott esetben vétség miatt egy évig, a (2) vagy (3)

bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig, a (4) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) Aki

a) a (2) bekezdésben meghatározott emberkereskedelem és kényszermunka sértettjének munkáját, munka jellegű tevékenységét, egyéb szolgáltatását vagy jogellenes cselekményét igénybe veszi vagy felhasználja, három évig terjedő szabadságvesztéssel,

b) az a) pontban meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény igénybevételével vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Éppen azt a joghézagot és szabályozási hiányosságot kívánták a külön erre specializálódott személyek, szervezetek kihasználni, hogy elsősorban prostitúciós tevékenység folytatása végett toborozzanak fiatal nőket. A külföldön végzett prostitúciós tevékenység folytatásához a legszükségesebb feltételeket megteremtették, valamint szintén kihasználták azt a nem éppen elhanyagolható körülményt, miszerint a külföldi (német, holland, svájci, dán) jogi szabályozás megengedőbb.

Mert az egyértelműen megállapítható, hogy a magyar szabályozástól lényegesen enyhébbek a külföldi rendelkezések, sőt egyes országokban olyan jogszabályi háttérrel is biztosít a jogalkotó, amely alapján az „emberkereskedelem” az előírt feltételek teljesülése és betartása esetén akár „normális”, szokványos gazdasági tevékenység szerepét is betöltheti.

Alapvetően kétfajta modell létezik Európában. A holland modellt követő országokban a prostitúció legális tevékenység. Ennek megfelelően sem a prostituált nőket, sem a klienseket nem büntetik jogilag. Ez a modell arra az elképzelésre épül, hogy a prostitúció, mint olyan nem erőszakos vagy immorális tevékenység, a probléma vele az, ha más illegális tevékenységekkel társul (pl. feketemunka, nemi erőszak, emberkereskedelem). Ebben a modellben ideális esetben a prostituált nők bejegyzett vállalkozók lennének, akiknek jövedelme adóköteles és részei a társadalombiztosítási rendszernek, mint bármely más munkavállaló. A stricik menedzserré alakulnak át, de ha elszedik a prostituált nők jövedelmét, kényszerítik őket, vagy fiatalkorúakat foglalkoztatnak, akkor emberkereskedővé minősülnek, és büntetés vár rájuk. (Reglementáló modell)

A modell 2000-ben került bevezetésre és hatására Hollandia a nemzetközi prostitúció központjává vált, az emberkereskedelmi ügyek száma 1998 óta közel hatszorosára nőtt. A szintén liberalizált (2001-ben fogadta el a jogalkotó az ún. Prostitútióengesetz-et) Németországban sem váltotta be a modellt a hozzáfűzött reményeket. A több százazresre becsült prostitúciós iparágunk töredéke vált csak az ún. 'fehér gazdaság' részévé, továbbra is súlyos problémát jelentett az emberkereskedelem és a stricik által elkövetett erőszak is. Egyes német feminista szervezetek szerint a legalizáció egyenesen „Európa bordélyházává változtatta Németországot”.⁵

⁵ I. Erről bővebben: A prostitúció legalizálása „Európa bordélyházává” változtatta Németországot – szgyellhetjük magunkat – www.magyardiplo.hu (2019. január 12.)

A svéd modell célja az volt, hogy megszüntesse a prostituált nőkre való igényt, így hosszútávon felszámolja a prostitúciót. Ezért tiltja az állampolgárok számára a szex „megvásárlását”, de nem tiltja a prostituált nők és gyermekek tevékenységét. Emögött a közpolitikai modell mögött az a felfogás áll, mely szerint a prostitúció a nők és gyermekek elleni erőszaknak egyik formája, amennyiben a szexuális aktus nem konszenzuális. Nem konszenzuális, hiszen a kliens a prostituált nőt megvásárolja, így a prostituált nő a fizetés ellenében és nem szabad akaratából vesz részt az aktusban. Azokban az országokban, ahol a svéd modellt alkalmazzák a prostituált nőket nem büntetik jogilag, illetve igyekeznek az erre nyitott prostituált nők számára szociális segítséget biztosítani, hogy elhagyhassák a prostitúciót. A kliensek pénzbüntetésre vagy börtönbüntetésre számíthatnak, a legsúlyosabban pedig a kerítőket, emberkereskedőket és bordélyház-üzemeltetőket büntetik. (Abolicionista modell)

1999-ben került bevezetésre és hatására a prostituáltak száma felére, a kliensek háromnegyedével csökkent a következő években.⁶ A svédországi sikerek nyomán ezt a közpolitikai modellt azóta több ország is bevezette, köztük Izland, Franciaország, Norvégia és 2018-ban Izraelben is megszavazta a törvényhozás.

Az emberkereskedelem törvényi tényállását 2020. július 01. napjával hatályba lépett (2020. évi V. törvény 9. §-a) rendelkezés teljességgel átalakította. Abból ki kell emelni azon fordulatot, miszerint összefoglalt bűncselekményt állapított meg a 2020. évi V. törvény, mivel az emberkereskedelem helyébe lépő és annak lényegét érintő szabályozás, így most már a 192. § (5) bekezdése, a több ember sérelmére elkövetett, kizsákmányolással megvalósított emberkereskedelem törvényi tényállásában foglaltakat szigorúbban rendeli büntetni.

Mindenképpen hangsúlyozni kívánom, hogy a bírói gyakorlat még nem kiforrott. Azok az ügyek, amelyekben nagyszámú terhelt és sértett, hosszabb időszakot felölelő vádbeli eseménysor került a bíróságok elé, még számos esetben nem fejeződtek be jogerős érdemi döntéssel. A törvényszékek, mint elsőfokú bíróságok állást foglaltak már, azonban mind a rendes, mind a rendkívüli jogorvoslati lehetőségek folytán a végleges szakmai iránymutatás és állásfoglalás várat magára. Továbbá az emberkereskedelem értelmezésével kapcsolatos bírói gyakorlat elemzésére a Kúria elnöke 2020. év elején joggyakorlat -elemző csoportot állított fel.⁷

Jelenleg azt áll módomban bemutatni, hogyan és miképpen értelmezte a törvényi tényállás fent már említett kettő fogalmi elemét az elsőfokú bíróság, figyelemmel az eseménysor sajátos jellegére. Elsősorban a szexuális kizsákmányolás az értekezés fő témája, a kényszermunkára érintőlegesen térek ki. Továbbá kitérek a bizonyítás nehézségeire is.

⁶ I. Erről bővebben: Élő Anita: *Tetovált lányok* válasz.hu, 2012. november 14.

⁷ I. Erről bővebben: Somogyi Gábor: Az emberkereskedelem értelmezésével kapcsolatos bírói gyakorlat. Forum Sententiarum Curiae, 2020/1., 10-11. o. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/fsc_tanulmany/dr.somogyi.pdf

2. Az emberkereskedelem

Szükséges a bűncselekményt érintő nemzetközi jogi normákra is utalni röviden, különösen azon koncepció mentén, mely a közös fellépést hivatott szolgálni, mind nemzetközi szinten és külön az egyes államok által átültetett szabályozás körében.

Ezek az alábbiak:

- az Egyesült Nemzetek keretében Palermóban 2000. december 14. napján létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyve, melyet kihirdetett Magyarországon a 2006. évi CII. törvény, továbbiakban Palermói Protokoll;
- az Európai Parlament és Tanács 2011/36/EU. számú irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2011. április 05. napján kelt 2011/36/EU. számú Európai Parlament és Tanácsi irányelv;
- valamint az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről rendelkező 2005. május 16. napján kelt, illetőleg a kihirdetésről rendelkező 2013. évi XVIII. törvény.

A Palermói Protokoll, az irányelv és a fenti Varsói Egyezmény egyezően határozzák meg, hogy a kizsákmányolás magában foglalja a prostitúció révén történő szexuális kizsákmányolás különböző formáit. Egyébként az irányelv az, amely legszélesebb körben adja meg a kizsákmányolás fogalmát.

Az egyes államok, tagállamok eltérő tartalommal és szabályozási keretben ültették át nemzeti jogalkotásukba a nemzetközi szinten elfogadott elveket. Németországban 2001-ben, illetőleg 2017-ben a prostituáltak védelméről a jogalkotó törvényt fogadott el és abban rögzítésre került, hogy az önkéntes prostitúció az nemtől függetlenül engedélyezett, míg a 18 év alatti, azaz kiskorúakat érintő prostitúció tilos, valamint a prostitúcióhoz kapcsolódóan tilos a kerítés, a kizsákmányolás és az emberkereskedelem. Leszögezi a jogszabály, hogy munkaviszony keretében végezhető, vagy akár egyéni vállalkozóként is. A jogszabályi környezet megteremti ennek a lehetőségét és részletes szabályozást ad, mely formáiban nem tilalmazott magatartás, milyen típusú gazdasági társaság alapításával, illetőleg tevékenységi formában lehet folytatni, milyen módon kell utána jövedelemadót fizetni, etc. Rendelkezik róla a jogszabály, miszerint az állam elvonhatja a jövedelem egy részét, míg kifejezetten tiltja, ha a jövedelmet az úgynevezett, a prostituált személyt kizsákmányoló személy, vagy személyek vonják el. Ebben az esetben a németországi szabályozási viszonyok között is tilalmazott a magatartás és bűncselekményt valósít meg.

Összefoglalva mind a magyar, mind a külföldi szabályozás körében annak van jelentősége, hogy inkább reglementáló, vagy az abolicionista meghatározást követi a jogalkotó. Magyarország az utóbbit tette magáévá a jogalkotás körében, figyelemmel arra, hogy az abolicionista irányzat az gyakorlatilag azonos fogalomként és jelenséggként kezeli a prostitúciót, illetve az emberkereskedelmet, feltételezve,

hogy a kettő egymás nélkül semmilyen formában nem létezik, illetőleg bármelyik jelenik meg, automatikusan magával hozza a másik jellemzőit, illetőleg magát a jelenséget. Ezzel szemben a reglementáló modell az élesen elkülöníti a prostitúciót, illetőleg az emberkereskedelmet egymástól.

Egyébként a fenti és részletesen kifejtett nemzetközi tendenciák folytán került abba a helyzetbe a magyar igazságszolgáltatás, illetőleg ebből kifolyólag az ilyen módon és hasonló körülmények között, valamint bűncselekmények vizsgálatára hivatott eljárások, miszerint a nagyobb számú üzletszerű kerítés büntetést már az emberkereskedelem tényállásának keretei között kell a magasabb hatáskörű bíróságnak vizsgálnia. Emiatt szinte kivétel nélkül a vádhatóság az ügy áttételét indítványozta arra figyelemmel, a vádban foglalt eseménysor akár az üzletszerű kerítéstől súlyosabban is minősülhet és a bíróságnak kötelezettsége az emberkereskedelem törvényi tényállási elemeit vizsgálni. A Legfőbb Ügyészség kiadta a KSB 3771/2018/5-I. – NF.3889/2014/11-es számú iránymutatását, melyben az emberkereskedelemre vonatkozóan a kizsákmányolás és a kiszolgáltatott helyzet értelmezését, valamint a kerítés bűncselekményétől történő elhatárolását fejtegeti.

A fent kiemelt két bűncselekmény arányszámai 2013. július 01. napját követően és a Legfőbb Ügyészség szakmai állásfoglalását megelőzően.⁸

	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
192.§ Emberkereskedelem		8	6		10	24
193.§ Kényszermunka		3	15	3	9	30
194.§ Személyi szabadság megsértése	33	389	484	445	378	1729
195.§ Kényszerítés	14	86	115	92	110	417
200.§ Kerítés	3	51	68	136	98	356
202.§ Kíartottság	1	29	25	58	31	144
203. § Gyermekprostitúció kihasználása		9	51	28	38	126
Összesen	51	575	764	762	674	2826

Rendkívüli jelentősége van az úgynevezett „másnak megszerzés” törvényi fordulatának. Különös gonddal történő vizsgálat és összehasonlító elemzés elvégzése szükséges a cselekmények értékelésekor az üzletszerű kerítés, illetőleg a kizsákmányolás, az emberkereskedelem bűncselekménye körében, mivel lényeges tényállási elem. A kettőt össze kell vetni, az összehasonlítás során ki kell emelni, hogy kerítés bűncselekménye esetén a másnak megszerzés az haszonszerzés céljából, szexuális cselekmény végzésére történik, míg az emberkereskedelem esetén kizsákmányolás céljából. Tehát a kizsákmányolás, az elkövetési magatartás célzata, míg az azon belül értelmezett kiszolgáltatott helyzet, vagy az azzal való visszaélés, az csak az elkövetési módja az emberkereskedelemnek. Korábban a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) már leszögezte, miszerint az emberkereskedelem esetén a

⁸ Dr. Windt Szandra Tudományos Főmunkatárs – Országos Kriminológiai Intézet – A Belügyminisztérium által szervezett, 2019. november 20. és 21. napjain megtartott szemléletformáló tréningen elhangzott, Az emberkereskedelem szociológiai és kriminológiai jellemzői című előadásából

célzat a lényeges, nem pedig kifejezetten a magatartás.

Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esete és a büntetőjogi szabályozás határai című művében meghatározza, hogy „a kizsákmányolás lényege más által nyújtott szexuális szolgáltatásból, ... olyan bevétel szerzése, amelynek mértéke különösen aránytalanul meghaladja a tettes által azokhoz nyújtott segítség, vagy ellenszolgáltatás ellenértékét”⁹. Tehát a kettő közötti viszony, azaz, hogy a sértettet a kiszolgáltatott helyzet jellemzi, amely miatt a prostitúciós tevékenységet megvalósítja, lényegében beleegyezése nélkül emberkereskedelem áldozata lesz. A kerítés bűncselekményénél egy specifikus tényállási elem a másnak megszerzés. Önmagában az emberkereskedelemhez ez kevés, mert szemben a kerítéssel a sértett rendelkezési jogát korlátozza az elkövető, sőt sérül az emberi méltósága, gyakorlatilag az emberi mivolta tulajdonjog tárgyává válik.

Rendkívüli jelentősége van annak, hogy a cselekmény tárgya maga a sértett vagy a sértett által nyújtandó szexuális szolgáltatás. Az emberkereskedelem bűncselekménye esetén a sértettet véglegesen szerzi meg az elkövető. A lényegében folyamatosan prostitúciós tevékenységet folytató sértettek esetében, akik az utcán kint állnak és kuncaftokra várnak, mindig időről-időre történik a másnak megszerzés, azonban ez élesen elkülönül attól, hogy bár a sértettet rendelkezésre bocsájtja az elkövető szexuális aktus céljára, de jelen esetben nem ez ad alapot az emberkereskedelem törvényi tényállásának megállapítására, hanem az, hogy a sértettet, illetőleg a sértetteket az elkövető a prostitúciós tevékenység végzésére, illetőleg folytatására toborozza. Kiemelendő, hogy a törvényi tényállásból a toborzás, a szállítás, az elszállásolás és a másnak megszerzés fordulatoknak van jelentősége. Az elkövetők, egyébként szervezetten, hosszú időszakon át a toborzást éppen azért végzik, hogy a sértettek majd prostitúciós tevékenységet folytassanak és ebből jövedelmük származzon, azaz a prostitúciós tevékenység helyszínére történt szállítással, elszállásolással, illetőleg az ellátásuk biztosításával mindent elkövetnek maradéktalanul ahhoz, hogy a sértett az elkövető szándékának és akaratának megfelelő magatartást tanúsítson. Ebből kívánnak előnyt kovácsolni, haszonra szert tenni és ilyen módon történt a berendezkedett, hosszabb időre előretékintő magatartás, aminek lényege és alapja a prostitúciós tevékenységre történő toborzás.¹⁰

Az elkövető által megvalósított és szándékolt, úgynevezett berendezkedett magatartás is alkalmas akár rövidebb időszakban megvalósított eseménysor alapján a szóban forgó bűncselekmény megállapítására. A konkrét ügyben¹¹ a sértett fiatalkorú volt és enyhén értelmi fogyatékos. A terhelt attól sem riadt vissza, hogy a sértettet akár erőszakkal „vegye rá” a prostitúciós tevékenység folytatására és számára anyagi haszon realizálására. A berendezkedett magatartásra való

⁹ Dr. Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esete és a büntetőjogi szabályozás határai, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2012. 310. o.

¹⁰ Lásd erről bővebben: Ignácz György – Lancsár Károly: A Kúria felülvizsgálati határozata az emberkereskedelem és a kerítés elhatárolásáról címmel – Jogesetek Magyarázata 2020/1 – 2. – Büntetőjog

¹¹ Miskolci Törvényszék 17.B.53/2019. és Debreceni Ítéletőktábla Bf.IV.519/2020. számok alatt

következtetést abból vonta le a bíróság, hogy az egyébként szabadságvesztés büntetésből szabadult terhelt szinte azonnal olyan jellegű kapcsolatok és lehetőségek után kutatott, amely az alapvető létfenntartáshoz szükséges anyagi feltételeket megteremti. Ő maga egyáltalán nem kívánt ilyen irányú erőfeszítéseket tenni. Az időszak kettő hetet ölelt fel és a terheltől függetlenül találták meg a rendőrség tagjai a sértettet, mert édesanyja bejelentette eltűnését. A terhelt egyáltalán nem szándékozott a sértett kizsákmányolásán kívül más módon haszonra szert tenni. A sértett tipikusan naiv, befolyásolható, eleve gyengébb képességű személy volt, akinek még imponált is az idősebb terhelt kezdetben kedveskedő magatartása.

A kiszolgáltatott helyzet, illetőleg azon törvényi definíció vizsgálatával folytatom. A kizsákmányolás törvényi tényállási elemének definícióját pontosan meghatározza a fent is említett Btk. 192. § (8) bekezdése, amely kimondja, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére való törekvés. A korábban már említett nemzetközi normák a kiszolgáltatott helyzetet úgy definiálják, hogy azok az adott személy tényleges, vagy elfogadható választási lehetőségének hiányában történő, az önálló rendelkezési jogát korlátozó magatartások, melynek eredményekképpen a sértett kénytelen alávetni magát az adott visszaélésnek. Meg kell vizsgálni adott bizonyítási eljárás során a jogszabályban foglaltak szerint is a kiszolgáltatott helyzetben lévő, illetőleg a kiszolgáltatott helyzetben tartott személy mibenlétét. Azt le kell azonban szögezni, hogy a potenciális sértettek mindenféle elkövetői ráhatás nélkül is kiszolgáltatott helyzetben lehetnek, illetőleg olyan helyzetbe kerülhetnek. Az kétségtelen tény, hogy a nemzetközi normák alapján a szándékos kizsákmányolásba való beleegyezés nem vehető figyelembe, nyilván az ilyen kiszolgáltatott helyzetben lévő sértett érvényes beleegyezést nem adhat az emberi méltóságát, illetőleg a személyi szabadságát sértő bűncselekmény elkövetéséhez. Azonban a kiszolgáltatott sértett önkéntességére, saját elhatározására történő hivatkozás az elkövetőt az emberkereskedelem büntette alóli felelősség alól nem mentesítheti, illetőleg nem mentesíti.

A korábban is említett törvényi definíció, illetve értelmező rendelkezés kétféle szituációban lévő, illetve abba került sértettet határoz meg. Jelen esetben vizsgálandóak a magyarországi helyzet és viszonyok, illetőleg a nagy távolság miatt önmagában generált másik és idegen helyszínen történő és a sértetteket érintő szituáció. Ennek folytán megállapítható, hogy az egymástól élesen elhatárolható kiszolgáltatott helyzetben lévő sértett mibenléte nagyban elkülönül a kiszolgáltatott helyzetben tartott sértett mibenlététől. A vizsgálat tárgyát képezik a *354/2012. (XII.13) számú Kormányrendelet* jellemzői, amely jogszabály különböző indikátorokat határoz meg abból a célból, melyek jellemzőek a kiszolgáltatott helyzetben lévő, illetőleg helyzetben tartott sértettekre. Különböző kiszolgáltatott helyzeteket is számba vesz mind a jogszabály, mind pedig a bírói gyakorlat, utalva arra is, hogy érinti a sértetteket egyrészt az egzisztenciális kiszolgáltatott helyzet, amely rendszeres munkahely, illetőleg jövedelem hiányában mindenképpen meghatározó és nagyban kihat a potenciális sértett mindennapjaira, míg ebben a körben nem lehet figyelmen kívül hagyni egy meghatározott ország régiójára jellemző paramétereket. Jelen esetben a Magyarország észak-keleti, keleti részén

elterülő megyéket, mint Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetőleg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint délen Baranya a maga sajátos népesség-összetételével, illetőleg a társadalom olyan alsó rétegeivel, melyek esetében nem is minden esetben jelent megvetettséget, illetőleg bármilyen olyan negatív visszhangot az adott közösség köreiben, amennyiben a mindig rendelkezésre álló és fiatal nők által folytatott prostitúció, mint jövedelemszerzés, illetőleg jövedelemforrás egyfajta eszköz a létfenntartáshoz szükséges javak megteremtéséhez.

Megemlíteni szükséges, hogy 2019. november 20 – 21. napjain részt vettem egy, a Belügyminisztérium által szervezett emberkereskedelem tárgyú szemléletformáló tréningen.¹² A bemutatkozás során említésre került, miért a fent említett három megye igazságszolgáltatási szervei – nyomozóhatóság, ügyészség, bíróság – képviseltették magukat. Bár az ország területén van másik megye (pl.: Baranya), régió, ahol ezzel a problémával kell szembesülniük a bűnüldöző szervezeteknek. Nyilvánvalóan ez azóta változott, valamint a pandémia erősen befolyásolta a prostitúciós tevékenységet, illetőleg az abból élők tevékenységét.

Ezentúl figyelembevehető a szituatív kiszolgáltatottság, mint az iskolai végzettség hiánya, az idegennyelv-ismeret hiánya, helyismeret hiánya, amely gyakorlatilag az idegen földrajzi környezet teljes ismeretének hiányában is megmutatkozik¹³, továbbá a sértettek hátrahagyott kisgyermek mellett is folytatták, folytatják ezen tevékenységet. A külföldi, berendezkedett helyszínen bevételeik teljes elvonása, személyi okmányaiknak hiánya, azok elkövetők által történt elvétele tovább fokozzák kiszolgáltatott helyzetüket. De meghatározóak a munkavégzésre irányadó jellemzők, mint a megkövetelt öltözködési mód, amely egyértelműsíti a tevékenységet folytató személy mibenlétét, az éjjeli munkavégzés, az extra hosszú munkaidő, valamint, hogy a személyi szabadságukban gyakran korlátozottak ezen sértettek.

Ki kell arra térni, hogy a sértettek érzelmi kiszolgáltatottságban is voltak, amely nem feltétlenül azt jelenti, hogy bármilyen hozzátartozó, család, felmenők hiányában dönt úgy a potenciális sértett, hogy a szülőföldjét elhagyja, mert semmiféle olyan kapocsal nem rendelkezik, illetőleg kötődése nincs, amely meghatározó volna, hanem a prostitúciós tevékenység megkezdésétől kezdve a potenciális vádlottak, illetőleg az elkövetők iránt érzett gyengéd szálak, a számukra megmentő szerepében tetszelgő terheltek, valamint az együttélést¹⁴ meghatározó egyéb prostituált személyek, akikhez kötődnek. A bíróság több esetben, illetve sértett tekintetében jutott arra a következtetésre, hogy a prostituáltak az adott helyszínen történt együttélés, illetve az abban résztvevő személyeket, elsődlegesen a vádlottakat, többi sértettet a családjuknak tekintették.

¹² I. Erről bővebben: Huszár Julianna – Windt Szandra: Szemléletformáló tréning, avagy a rendőr, az ügyész, a bíró és öt emberkereskedelmes ügy, *Ügyészek Lapja*, 2020/1. szám, pp. 57 -65.

¹³ A Miskolci Törvényszék előtt tanúként kihallgatásra került olyan sértett, akit gépjárművel szállítottak Berlinbe, azonban nemhogy a város vagy valamely utcája megnevezésével akadt problémája, de már a szóban forgó kontinens mibenlétére vonatkozó tudását is sűrű homály fedte. (Miskolci Törvényszék 17.B.11/2019. szám)

¹⁴ Szinte kivétel nélkül középiskolai kollégiumhoz hasonló többágyas szobában kerülnek elszállásolásra, ahol lényegében annyi időt töltenek, míg kipihenik magukat és felkészülnek a következő „bevetésre”. (Miskolci Törvényszék 17.B.11/2019. szám)

Összegezve megállapítható, hogy a sértettek többnyire elegendő információ, nyelvismeret, illetőleg a tevékenység megkezdéséhez szükséges anyagi eszközök, kapcsolatrendszer és biztonságérzet hiányában nem állnak tényleges, vagy elfogadhatónak tekinthető választási lehetőség előtt a prostitúciós tevékenységre irányuló szándékuk kialakulásakor, illetőleg annak közlésekor. Ezen lehetőség hiányában kénytelenek elfogadni, illetőleg keresik, valamint kezdeményezik a vádlottak közreműködését, tudomásul véve, hogy ezáltal önálló rendelkezési joguk legalább korlátozottá válik és kénytelenek olyan magatartást tanúsítani, amelyek a vádlotti szándéknak, illetve akaratnak megfelelnek és többnyire ezen feltételeket a terheltek egyoldalúan diktálják. A kiszolgáltatott helyzet, mint utaltam már rá, ilyen önkéntes elfogadása a nemzetközi normákban foglaltakra is figyelemmel az emberkereskedelem áldozatainál nem vehetőek figyelembe. Az ezen kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek érvényes beleegyezést, ilyen felhatalmazást nem adhatnak, ezáltal a vádlottakat a büntetőjogi felelősség alól ilyen tartamú nyilatkozatok sem mentesíthetik.

Ki kell azonban emelni a prostitúciós tevékenységre vonatkozóan, hogy a kiszolgáltatottság legjellemzőbb megnyilvánulási formái azzal összeegyeztethetőek, hogy a prostitúciós tevékenységet végző személy, azaz a potenciális sértettek, nem maguk döntenek a tevékenység helyszínéről, az időtartamról, annak kezdő és befejező időpontjáról, valamint az anyagi feltételekről. Egyértelműen alátámasztja a kiszolgáltatott helyzetet azon körülmény, hogy a vádlottak a sértettektől minden bevételt és jövedelmet elvonnak, lényegében akár minimális szükségletet jelentő eszközt, tárgyi javakat is csak vádlotti engedéllyel, illetve vádlotti felügyelet mellett vásárolhatnak. Bár biztosították szállásukat, ellátásukat, azonban annak tényleges költségeit és abban foglalt elszámolást a sértettekkel soha nem közölnek, konkrétan olyan kimutatást feléjük nem igazolnak. Míg néhány esetben van rá példa, hogy a kiszolgáltatott sértettek akár olyan módon Magyarországra hazautazhatnak, a vádlottak az utazás költségeit biztosítják, jóllehet abból a jövedelemből, melyet maga a sértett keresett meg prostitúciós tevékenységével.

A gyakorlatban a kiszolgáltatott helyzettel visszaélés, mint értelmező rendelkezés értékelése okoz a legtöbb problémát. Azonban értelmezhető a törvényi rendelkezés úgyis, hogy élesen elválasztja egymástól a bírói gyakorlat az értelmezés során a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy kiszolgáltatott helyzetben tartott személy mibenlétét. Vizsgálni kell, vannak olyan sértettek, akik, jóllehet rendelkeztek más választási lehetőséggel, azaz nem voltak abban a helyzetben, hogy reális választási lehetőség hiányában kizárólag a prostitúcióra adhatták fejüket, de ezzel szemben olyanok is – lényegesen nagyobb számban – akik gyakorlatilag „az úgy sincs veszteni valóm” mottót tették magukévá. De ki kell emelni és a korábban utalt beleegyezés hiányára, illetőleg annak tilalmazottságára figyelemmel előtérbe kerültek a sértettek olyan személyi tulajdonságai és jellemzői, amelyek többnyire megállapíthatóvá váltak. Ilyen a naivitás, a gyenge képességek, meghatározóak voltak és a terheltek ennek felismerésével lényegében a sértetteket könnyen befolyásolni, illetőleg sodorni tudták. A potenciális sértett az elkövetővel történt kapcsolatteremtést követően a jobb kereseti lehetőség, illetőleg a majdani magasabb, előnyösebb egzisztencia reményében választja a prostitúciós tevékenységet. Az elkövető

kifejezetten ezt a típust toborozza, mert naivitása, sodorhatósága és befolyásolhatósága révén, még ha más választási lehetősége is volna, az elkövető szándékának megfelelő magatartást tanúsítja.

Jelentőséggel bír a szituatív kiszolgáltatottság, mivel a külföldi munkavégzés miatt a nagy távolság számos olyan körülményt generál, amely nem maradhat figyelmen kívül. A terheltek által berendezett helyszín kizárólag a prostituáltak szállását, ellátását, valamint a tevékenység kitartó, majd hogyanem szünet nélküli végzését hivatott szolgálni. Ezentúl a prostituált és az ekkor már kiszolgáltatott helyzetben tartott prostituált nem rendelkezik jövedelemmel, mozdulni, magának vásárolni nincs módja, utazásához jegyet venni, a saját ellátását finanszírozni szintén nincs módja, egyébként arra nincs is szüksége, mivel azt a terheltek biztosítják. Azaz teljes mértékben ki van szolgáltatva az elkövetők azon magatartásának és szándékának, hogy kizárólag az ő részükre megszerzendő előnyért dolgozzon. De az ilyen nem kiszolgáltatott helyzetből került sértett a prostitúció végzésének helyszínén kerül kiszolgáltatott helyzetbe, azaz a terhelte, vagy a terheltek abban tartják és mindent elkövetnek annak érdekében, hogy az abból való kilábalást megakadályozzák. (Lényeges körülmény, hogy azon prostituáltak töltenek el rövid időt a terheltek felügyelete alatt, akikről viszonylag gyorsan bebizonyosodik, hogy nem képesek olyan módon és mértékben folytatni a tevékenységet, amely megfelelő és elvárt jövedelmet hozna, illetőleg azt biztosítja a vádlottak részére). Ebben az esetben a terheltek rövid időn belül megszabadulnak ezen sértettől azzal, hogy őt Magyarországra visszküldik, míg Magyarországon az ilyen sértettet, illetőleg tevékenységét és az abból származó jövedelmet igyekeznek minél hamarabb másik személy bevonásával pótolni.

Az ilyen kiszolgáltatott helyzetben tartott sértett tekintetében is meg kell azt állapítani, hogy a sértettek naivitása vezet oda, illetőleg ebből eredő feltételezésük, és a magasabb kereseti lehetőség reményében kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, valamint a terheltek abban tartják őket, azonban a naivitásuk a terhelteket nem mentesíti a felelősségre vonás alól. Továbbá megállapítható, hogy ilyen esetben jelentős a sérteti ráhatás, mivel a terhelteknek különösebb győzködés, vagy bármilyen egyéb magatartást tanúsítaniuk nem kell és egy-egy esetben más választási lehetőségük is van.

Mindezen körülmények mellett feltétlenül ki kell térni a bizonyítási nehézségekre. A sértettek felkutatása komoly problémákat okoz és kihívás elé állítja az eljárást lefolytató igazságszolgáltatási szervezetrendszer. A sértettek nagyrésze – bár megszökik kizsákmányolótól - azonban nem tér haza Magyarországra, külföldön marad. Bíróság előtti megjelenésük, számos esetben lehetetlen. A sértettek vallomásai elengedhetetlen bizonyítékai egy ilyen eljárásnak, különösen, ha hosszú időszakot ölel fel a vádbeli esemény sor.

A vádlott, vádlottak tagadásban megnyilvánuló védekezése mellett tovább nehezíti a bizonyítást, amennyiben a sértettek – különféle okok miatt - változtatják vallomásaikat az eljárás eltérő szakaszaiban. A bíróság szinte minden esetben törekszik a kihallgatás megfelelő körülményeit megteremteni, amelyet elsősorban a vádlottak távollétében történő kihallgatás elrendelésével biztosít. A tanúkon egyértelműen látszanak a feszélyezettség jelei, valamint az átalagosnál jóval

zavartabbak, feszültebbek.

Kiemelt jelentősége van a pénzmozgásokról beszerzett adatoknak. Külföldről érkező anyagi haszon vonatkozásában a kiinduló és érkező ország, település, az átutalást végző, illetve azt fogadó személyek kiléte, adataik és nem utolsósorban az érintett pénzüsszeg nagysága, valamint az utalás gyakorisága mind olyan értékes információ, amely számos következtetés levonására alapot adhat.

Ezentúl szintén kiemelt szerep jut a leplezett eszközök alkalmazásának. A szervezett elkövetés megállapításának adatai gyakorlatilag ezúton beszerzett információkon nyugszanak. Követhető a terheltek mozgása, életvitelük, külföldi és hazai kapcsolatrendszerük.

Kiterjedt bizonyítás felvételét igényli egy megalapozott döntés és nem utolsósorban szükséges külföldi hatóságokkal is felvenni a kapcsolatot, amely tovább lassítja az ügymenetet és odázza az érdemi döntés meghozatalát.

Röviden utalni szükséges a bűnelkövetés társas, legmagasabb szinten szervezett formájára, a bűnszervezetre, mivel az szoros kapcsolatban áll a prostitúcióval, illetőleg az emberkereskedelemmel.

Figyelemmel arra is, hogy a bizonyítás során terheltek nagy részének önmagában azzal nincsen különösebb gondja, hogy lányokat, fiatal nőket „futtattak” a vád szerint, sőt számos esetben azt beismerik, nem vitatják. Azonban a bűnszervezeti minősültség már komoly érdemi védekezést generál.

3. Bűnszervezet

A bűnszervezet törvényi fogalmát legelőször az 1997. évi LXXIII. törvény 9. §-a határozta meg, illetőleg iktatta be az akkor hatályos Btk. 137. § 7. pontjaként. Ezt követően 1998-ban az elfogadott 1998. évi LXXXVII. törvény 35. §-a rendelkezett a Btk. 137. § 8. pontjában a bűnszervezet meghatározásáról, azt 1999. március 01. napjával kezdődően módosította. Majd a 2001. évi CXXI. törvény 19. § (5) bekezdése állapította meg azt a fogalmat, amely 2002. április 01. napjától 2019. július 09. napjáig hatályban volt.

A bűnszervezet korábbi fogalma: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja 5 évi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. Ki kell emelni, hogy a 2019. évi LXVI. törvény 107. §-a 2019. július 10. napjától olyan módon határozta meg a hatályos Btk. 459. § (1) bekezdés 1. pontjában írt bűnszervezeti fogalmat, hogy az értelmező rendelkezést kettő darab idegen kifejezéssel módosította. A bűnszervezeti fogalom jelenleg hatályos szövege: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, melynek célja 5 évi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

A módosítás lényege arra kíván rámutatni, hogy a bírói gyakorlat a bűnszervezeti fogalmat nagyon tág hatókörrel értelmezi és lényegében nincs éles határvonal a bűnszövetég, mint társas elkövetési forma és a bűnszervezet, mint a társas elkövetési forma legmagasabb szintű és ilyen irányú elkövetői körre, vagy

bűncselekményre vonatkozó megállapítások között. Az a körülmény, hogy a jogalkotó a korábbi definícióban szereplő szavakat idegen szavakra felcserélte és az értelmező rendelkezést akként határozta meg, ahhoz akár a nyelvtani értelmezést is figyelembe véve és alkalmazva Az idegen szavak és kifejezések szótárát, valamint a Magyar Értelmező Kéziszótárt kell felhívni, még nem jelenti feltétlenül azt, hogy a látszólag komolyabb hatást tükröző bűnszervezeti fogalom az a gyakorlatban ilyen módon is kerül alkalmazásra és nem is következik egyértelműen ebből az, hogy a hatóköre szűkebb volna.

Lényeges, hogy Az idegen szavak és kifejezések szótára szerint a hierarchikus szó rangsor szerinti jelentést rögzít és visszautal a hierarchia szóra azzal, az rangsort jelent, mely szigorúan megállapított és betartott. Míg a konspiratív jelző titkos tevékenységre jellemző tulajdonsággal ruházza fel. Ezen túl az értelmező kéziszótár szerint a hierarchikus az hierarchián alapul és a hierarchia az megszabott alá- és fölérendeltségi viszonyt jelent, míg a konspiratív szó nem szerepel benne, de a konspiráció összeesküvést jelent. A gyakorlatban részletesen vizsgálni szükséges a bűnszervezet fogalmi elemeit.

Három, vagy több fő: a bűnszervezet csoportként működik, de nem kell feltétlenül minden tagnak tudomással bírnia minden egyéb személyről, illetőleg számszerűen, konkrétan ismernie mindegyik másik személyt, aki a bűnszervezetben részt vesz, vagy annak működésébe eseti jelleggel belefolyik, közreműködik, a tevékenységével valamilyen formán kiveszi a részét, és nem is kell feltétlenül kapcsolatba lennie mindenkivel, valamint a csoport többi tagjaival. Az emberkereskedelem nemzetközi viszonylatban működik leginkább, önmagában már a nagy távolságok adta nehézségek leküzdése miatt is több személy aktív közreműködésére van szükség.

A második kritérium a hosszabb időre szervezett törvényi kitétel. Éveken át tartó működés esetén nem is képezi vita tárgyát a törvényi fordulat megállapítása. A külföldi, berendezkedett helyszín egyértelmű jelét adja annak, hogy nem eseti jelleggel kezdenek bele az elkövetők a tevékenység folytatásába.¹⁵

Harmadik ilyen kritérium az összehangolt működés, ami lényeges, hogy legalább három személy aktív, tevőleges magatartását, közreműködését jelenti, de jelen esetben több személy egymással kapcsolatban állva teljesítette a rábízott feladatokat. Nyilvánvalóan minden esetben van, de legalább vizsgálni szükséges, hogy egy vagy több személy hozza-e a stratégiai döntéseket. Vizsgálni szükséges milyen módon és hány személy között kerülnek felosztásra a feladatok, milyen mértékű a közreműködés. Tehát a bűnszervezet megállapítása során és az összehangolt működés vizsgálata alkalmával nem esszenciális feltétele annak a többszintű, akár omerta jellegű felépítés. Akkor is megállapítható az összehangolt működés, illetve az alá-főlé rendeltség, ha van egy személy, aki a stratégiai döntéseket hozza, illetőleg akinél a jövedelem jelentős hányada lecsapódik, de az ő tevékenységéhez, személyéhez kapcsolódik a többi terhelt magatartása is, és az egész szervezetet azon közös cél fogja össze, minél magasabb jövedelemhez hozzájutni és ehhez a terheltársak különböző módon és mértékben tanúsítanak

¹⁵ A Miskolci Törvényszék előtt 17.B.11/2019. szám alatti ügyben a szervezet kettő tagja életvitelszerűen - mint család kiskorú gyermekekkel - kiköltöztek Berlinbe és ott éltek, ellátták a prostituáltak feletti felügyeletet, valamint a mindennapi teendőket.

közreműködést.

A negyedik fogalmi ismérv az öt évi, vagy azt meghaladó büntetéssel fenyegetett bűncselekmények elkövetése. Az emberkereskedelem minősített esetei feltétel nélkül, mint az öt évet elérő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények megfelelnek a törvényi tényállásnak.

Röviden kívánok utalni arra, hogy a hatályos törvényi definícióban szereplő kettő idegen kifejezés nem kellően átgondolt jogalkotói magatartás. Értelmező rendelkezést idegen szóval, kifejezéssel ellátni nem túl szerencsés, azonban a bírói gyakorlatot, a jogalkalmazást és az értelmezést nem zavarja meg különösebben.

Ki kell emelni a haszonszerzésre törekvést, mint a bűnszervezet legfőbb célját. A prostitúciós tevékenység jelentős jövedelemforrást hordoz magában. Bár a beszerzett lányok azok, akik megszerzik a jövedelmet, azonban annak töredékében részesülnek. A kiszolgáltatottságnak szintén esszenciális kelléke, hogy nem rendelkezhetnek - számos esetben még részben sem - a megszerzett jövedelmükkel.

A bevételből szinte kivétel nélkül részesülnek a terheltek közvetlen családtagjai, illetőleg számos esetben távolabbi családi körben álló hozzátartozói is. Az érzelmileg kiszolgáltatott helyzetben lévő prostituáltak a beígért jövedelem és annak folytán akár ingatlanvagyon megszerzésének reményében töretlen kitartással folytatják tevékenységüket, azonban az elkövetők és családtagjaik gyakorlatilag élőködő életmódot folytatva kizárólag arra ügyelnek, hogy a passzív alanyok, illetőleg a sértettek bármilyen körülmények között folytassák a tevékenységet. A családtagok egyébiránt abban is kiemelkedő közreműködő szerepet vállalnak, hogy a kieső lányokat rövid időn belül pótolni legyen módjuk, amely szintén a befolyt jövedelem összege fenntartásában és emiatt az addig kialakított magas színvonalú létfenntartáshoz elengedhetetlen.

A külföldre irányuló prostitúciós tevékenységre és kényszermunkára toborzott sértettek tevékenységét irányító elkövetők nem is képesek összehangoltság hiányában folytatni a tevékenységet. Egyértelműen a vizsgálat tárgyát képezi a bűnszervezeti minőség és annak megállapítása.

Tehát annak büntetőjogilag nincsen relevanciája, hogy a prostituált mennyi időt tölt a vádlottak irányítása és felügyelete alatt és mekkora összeget keres meg, majd bocsátja rendelkezésükre, mivel a szervezet felügyelete alá került prostituált rendelkezési jogosultsága korlátozottá válik, emberi méltósága sérül és mint sértett a szexuális kizsákmányolás „tárgyává” válik.

4. A prostitúció, mint örökérvényű tevékenység

A prostitúció számúzhetetlen az emberiség történelméből és civilizációtól független is. Mindig is volt, van és lesz rá igény. Az már más kérdés, hogy az államok a jogalkotás eszközeivel milyen módon képesek kordában tartani, milyen jogszabályi környezetet hoznak létre annak érdekében, hogy a mindig is igényelt „szexuális szolgáltatás” ne legyen a táptalaja a szervezett bűnözésnek és az azzal együtt járó egyéb bűncselekményeknek, továbbá egész, szervezett, bűnözői hálózatok

kiépülésének. Mint korábban utaltam rá, egyes országok a megengedőbb szabályozásban látják a megoldást, valamint olyan rendelkezések biztosításával, amelyek garanciát adhatnak az abban résztvevők részére.

A Magyarországról induló szervezetek éppen a megengedőbb szabályokat kihasználva tudtak komoly méreteket öltő tevékenységet kiépíteni. Kiszolgáltatott helyzetben lévő potenciális sértettek is mindig lesznek és rendelkezésre is fognak állni. Elegendő jelen esetben pusztán az intézeti nevelt fiatalokra gondolni, akik a várva várt felnőttkor elérését követően kilátástalanul állnak az élet, előttük kinyíló, nagy kapujában. A legideálisabb alany a kizsákmányolásra váró elkövetők körében. Nyilvánvaló, hogy a jogalkotói szándék az a tevékenység felszámolását kívánja és a hatályos törvény rendelkezései egyértelműen a sértettek védelmében lép fel, szigorú joghátránnyal fenyegeti az elkövetőket. Természetesen nem is vitatható a bűncselekmény-fogalom materiális eleme a társadalomra veszélyesség, hiszen az elkövetők luxus életkörülményeket képesek megteremteni a prostituáltak kizsákmányolásából származó bevételből. Munkát nem végeznek és arra nem hajlandóak, lényegében parazita életmódot folytatnak. Az állam ezt üldözi, pönalizálja, bűnösség megállapítása esetén viselniük is kell ennek következményeit. A bíróság a bűnösséget egállapító érdemi döntésében a vagyonekobbzás körében súlyos joghátránnyal sújtja a terhelteket.

Az új törvényi rendelkezés pönalizálja a kuncsaft¹⁶ magatartását is, mondván tőle származik a bűnös anyagi ellenszolgáltatás. Gyakorlati relevanciája csekély. 2013. július 01. napjától a Btk. 203. §-ban is büntetni rendeli a jogalkotó az igénybe vevő személyt. A 2011/36. EU Irányelv miatt szükséges volt azt a tényállásba belefoglalni. A „segítő kuncsaft” ritkán fordul elő a való életben. Kérdéses, hogy az eljárásban korábban tanú minőségben szereplő személy (felnőtt sértettet feltételezve) ezt követően terheltként kerül kihallgatásra. Más eljárásjogi minőség, más tartalmú figyelmeztetés, eltérő következmények. Beszámítási képességével rendelkező személy azzal eredményesen nem védekezhets, nem volt tudomása arról, hogy a sértettet milyen célból kereste fel, vele milyen viszonyba lépett és a szolgáltatásért cserébe ellenszolgáltatást nyújtott, adott.

5. Következtetések és összegzés

A szervezett bűnözésre szakosodott, berendezkedett csoportok a szexuális, a munkaerő célú, a koldulás érdekében, valamint bűncselekmények elkövetése érdekében történő kizsákmányolás céljából szervezik be áldozataikat. Az emberkereskedők módszerei változnak, sőt számos esetben nyomon követhető már a végbement változás, melyet az internet és a közösségi média eszközei és

¹⁶ A 2019. november 20 – 21. napjain megtartott emberkereskedelem tárgyú szemléletformáló tréningen elhangzott az Országos Kriminológiai Intézet kutatói részéről, hogy a kuncsaftot is be kellene vonni a tényállásba és konkrét kérdést is intéztek felém. Mint az igazságszolgáltatás bár hivatalos, de méltatlan szolgálja kifejezetten elleneztem a felvetést. Tudniillik gyakorlati szempontból a kuncsaft az egyetlen személy, aki a prostituálton vagy a kiszolgáltatott személyen akár segíteni is tud. Azt meg ne is várjuk, akár egy prostituált is fel tudná, illetőleg fel is sorolná a kuncsaftjait.

széleskörű használata biztosít számukra. Az online tér a szervezett láncolat működtetésében és a megszerzett haszon befektetésében, hatóságok elől történő „elrejtésében” is megfelelő helyszín. Rendkívül ügyesen és tapasztalt módon használják. A bűnüldöző szerveket is külön fel kell készíteni ezen eszközök és online tér kiváló ismeretére, információk egyszerű és hatékony módon történő megszerzésére.

A bűnüldöző és igazságügyi hatóságoknak különböző nehézségekkel kell megküzdeniük, úgymint a bűncselekmények bonyolultságával kapcsolatos bizonyítási nehézségek; a pénzügyi vizsgálatok és elemzések elvégzéséhez szükséges erőforrások és ismeretek megszerzése, biztosítás; a határokon átnyúló és nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos nehézségek.¹⁷

Hangsúlyozni kell, hogy az emberkereskedelemmel érintett ügyekben túlnyomórészt személy jellegű bizonyítékok állnak rendelkezésre, ad absurdum tanúvallomások. Fentebb már utaltam arra, hogy a szóban forgó tanúktól többnyire ritkán várható mindenre kiterjedő, egyértelmű következtetések levonására alkalmas, határozott érdemi információt tartalmazó nyilatkozat. Rendkívüli gondossággal kell a többi rendelkezésre álló bizonyítékkal együtt értékelni. (Kényszermunka, illetőleg koldulásra irányuló kizsákmányolás esetén a sértettek életkora, egészségi, mind fizikai, mind szellemi állapota óvatosságra inti a ténymegállapító bíróságot. Komoly nehézségekkel kell a bíróságoknak megküzdeniük.)

Az emberkereskedelem elleni hatékony és szigorú fellépés elengedhetetlen, mivel számos formája létezik és azok száma növekszik Európában. Az emberkereskedőket kizárólag a nagyarányú haszon motiválja, azonban az áldozatok száma is ezzel egyenes arányosságban növekszik. A bűnüldöző hatóságoknak és igazságügyi szerveknek feltétlenül együtt kell működniük. A tagállamok, a Bizottság és az EU - LISA^{18a} SIS II további fejlesztésén, megerősítésén dolgozik, amely éppen ezen év végétől biztosít új eszközöket a bűnüldöző szervek részére.

A bírói gyakorlat folyamatosan alakul, fejlődik. A jogalkotó lohol az élet adta változások, új helyzetek, kihívások után. Tényként rögzíthető, hogy amíg az adott élethelyzetre reagáló válaszból jogszabály lesz, majd annak alapján eljárás indul és érdemben arra a bíróság akár bűnösség, akár annak hiánya megállapításával választ ad, hosszú időszak, adott esetben évek telnek el. Addigra a folyamat – lehet az élet más területein – újraindul. A szexuális szolgáltatások és a körük épülő iparágak, jelen esetben a tilalmazott és büntetni is rendelt magatartások soha véget nem érő körforgást alkotnak. Az mindenképpen kijelenthető, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő vagy abban tartott személyek által nem éppen felemelő körülmények között „megkeresett” anyagi haszon bármilyen, más személyek általi akár részbeni elvonása egyértelműen tilalmazott magatartás kell legyen.

¹⁷ I. Erről bővebben: A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti harmadik jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2020)

¹⁸ A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökség

Ez nem kérdés abban az esetben sem, ha a magáról teljességgel gondoskodni nem képes személyek által kényszermunka során „megkeresett” anyagi javakat vonják el. Mindenesetre megállapítható, hogy az emberkereskedelem hatalmas emberi, társadalmi, és gazdasági költségekhez vezet, míg az emberkereskedők és az emberkereskedelmi láncolat, szervezet jogellenes üzleti tevékenysége folytán óriási mértékű haszonra tesznek szert. Az államok, de a nemzetközi szervezetek bűnüldöző hatóságainak kötelessége ellenük fellépni.

Az a körülmény és tendencia pedig külön üdvözlendő, hogy az elsőfokú bíróságok álláspontjait a másodfokú, illetőleg magasabb hatáskörű bíróságok nagyjából akceptálják. Jogértelmezési kérdéseket minden ügy fölvet, de éppen ettől szép és teljes a ténymegállapító bíróságok feladata. Legyen mindig új kihívás, jelen esetben a büntetőjog területére vetődött potenciális elkövetők által életre hívott olyan kérdések, megoldatlan problémák, amelyek mozgásban és lendületben tartják az igazságszolgáltatás szervezetrendszerét.

Irodalomjegyzék

- Élő Anita: *Tetovált lányok* valasz.hu, 2012. november 14
 - A prostitúció legalizálása „Európa bordélyházává” változtatta Németországot – szégyellhetjük magunkat – www.magyardiplo.hu (2019. január 12.)
 - Dr. Windt Szandra Tudományos Főmunkatárs – Országos Kriminológiai Intézet – A Belügyminisztérium által szervezett, 2019. november 19. és 20. napjain megtartott konferencián elhangzott, Az emberkereskedelem szociológiai és kriminológiai jellemzői című előadásából
 - Dr. Hollán Miklós. Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esete és a büntetőjogi szabályozás határai, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2012.
 - Ignác György – Lancsár Károly: A Kúria felülvizsgálati határozata az emberkereskedelem és a kerítés elhatárolásáról címmel – Jogesetek Magyarázata 2020/1 – 2. – Büntetőjog
 - A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti harmadik jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2020)
 - Vélemény - Az emberkereskedelem elleni küzdelem – A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az emberkereskedelem elleni küzdelemre irányuló uniós stratégiáról (2021 – 2025)
-
-